DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE ABORTU:

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

GULIELMI ROBERTSON, S.S.T.P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON ET

Amplissimi SENATUS ACADEMICI *consensu,*

Et nobilissimae FACULTATIS MEDICÆ *decreto;*

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;
ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT

RICHARDUS HARRIS, HIBERNUS.

Parce precor gravidis, facilis Lucina, puellis,
Maturumque utero molliter aufer onus! OVID.

——————— *Nec te jam, Phoebe, pigebit*
Formosae medicas applicuisse manus.
Phoebe fave; laus magna tibi tribuetur, in uno
Corpore servato, restituisse duos. TIBULL.

Ad diem Decembris, hora duodecima meridiana.

EDINBURGI:
Apud HAMILTON, BALFOUR, & NEILL,
ACADEMIAE TYPOGRAPHOS.
M,DCC,LXII.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

THOMAE HARRIS,

PATRI SUO OPTIMO,

S.

QUID multa, PATER Chariſſime! Te mihi Cuſtos potior ac fidelior, nec unquam fuit, nec eſſe potuit. Qualia Parentibus proles, amico amicus, cognatoque cognatus, talia Tibi debui: Ut qui mihi vitam utendam non tantum dono dederis, aetatemque meam, puerilem junioremque, liberali manu excolueris, verum etiam quo ſit felix et ſalutaris, ac ſecundas adverſaſque res aequo animo ferat, ex exemplo Tui probatiſſimo, aſſueſeceris. Quorum ego ſenſu, ex alta mente, commotus, cui, praeterquam Tibi, dicatas velim haſce, qualeſcunque fuerint, operae meae primitias, tuaeque benignitatis acceſſorias?

Cui,

Cui, quodcunque meum eſt, jam acceptum refero, adſcribamque commoda futura. Ad Te igitur, in hoc opuſculo, confugit anima grata, ſtudio elata, facultatis parum locuples. In terris diu vivas, interque tuos verſeris, perpetuaque valetudine fruaris, caput venerabile canitie impeditus, tuiſque laetus ac beatiſſimus: At tandem, Fatis prementibus, exſolutiſque fragilitatis humanae nexibus, ſerus in coelum redeas, multis bonis deſideratus; et Coelicolis immixtus, primis labris bona, non mortalia, guſtes: Et DEUS ille Summus, bonorum omnium Fons, Tibi perſolvat grates dignas, *et præmia reddat* debita: *Haec omnia, GENITOR Chariſſime! ſummis votis exoptat Parente perfauſto dignata Proles, et divinis humaniſque omnibus nexis, taliumque beneficiorum ſempiterna memoria, devinctus exorat*

FILIUS

R. HARRIS.

DISSERTATIO MEDICA,

DE

ABORTU.

ACADEMIAE hujus illuſtriſſimae inſtitutis obtemperantibus, quum neceſſe habeatur, ut ſcientiae noſtrae medicae ſpeciminis aliquid in publicum proferamus, quo Doctoratûs gradu et honoribus condigni cenſeamur; reverentia ſexus amabilioris, et humani generis, in propaganda ſpecie, utilitas, argumentum de Abortu, nobis tractandum, ſubminiſtravit. Nil enim, ad venuſtatem uſuramve valens, aeque effingitur, ac muliebris fabrica. Non modo omnes, animo animatuque praeditos, per contactum viri conceptos, animatoſque, ſuſtentat mulier, refovetque; verum etiam, blanda conciliatrix, modis morigeris, varia vexamina concinnatque diſcrimina mundi, et optabiliorem et tolerabiliorem vitam reddit: Nec igitur erit prae-

ter officium quod eis debemus, naturalem earum imbecillitatem, delicatioremque ſtructuram, contueri. Et quidem, ex infinito aevo, uſquequaque, Venus, pro ſuis ſollicita, viros emollire coepit, caſto, laetoque, connubio;

——————— "*Muliebreque ſaeclum,*
Vocibus, et geſtu, cum balbe ſignificarent,
Imbecilliorum eſſe æquum miſererier omnium." *

At vero, priuſquam res ipſas aggrediamur, adnotanda ſunt quaedam, inter uterum virgineum, interque gravidum, diſcrimina; quibus mutationes in utero, geſtatione factae, innoteſcant; et ex eis, in cauſas et effectus harum mutationum, forte inducamur: Quibus ex indiciis, optime eluceſcat argumentum, quod propoſuimus pertractandum.

Uterus virgineus, in pelve ſitus, aliiſque organis leviter connexus, preſſurae parum obnoxius. Subſtantia hujus, cellularis, paulatim diſtenſilem reddit: Fibrae autem muſculares, amotâ cauſa diſtenſoriâ, valde contractilem. Multifaria vaſa, contortilia, ingentem

* Lucr. lib. 5. ver. 1021.

gentem ſanguinis copiam, admiſſam, ſuſtinere valent. Poſitio et ſtructura, influxum ſanguinis, a corde et arteriis, adaucto, a cauſa qualicunque, momento, quam in pleraque alia organa, in hunc expediunt magis promptum atque facilem. Vaſa, quorum extrema, in hujus cavum patentia, vaſorum extremis, in quaſvis praeterea cavitates organicas patentibus, majora, quam aliorum propterea organorum vaſa, facilius dilatantur. Quicunque liquores in cavum hujus immittuntur, ex eo, per os uteri, ſemper apertum, et ſub infima parte ſitum, cito elabuntur. Virginibus, ſub ipſo tempore pubertatis, adoleſcentibus, liquores, in corporis incremento hactenus conſumpti, laxatis vaſis, commorantes, inhaereſcunt, plethoramque inducunt; quibus omnia vaſa, quam oportebat, magis diſtenduntur, quoad mammae turgeſcant; communis gravedinis ſenſus univerſum corpus pervagatur; caput tentatur; reſpiratio, praecipue in motu, difficilis; appetitus dilaſſatur; venter, in regione praecipue hypogaſtrica, cruciatur: Donec tandem vaſa uterina, paulatim dilatata, in uteri cavitatem,

verum

verum ſanguinem admittunt; et ſanguinis fluxus, per apertum os uteri, vaginamque, cum levatione omnium ſymptomatum, ſtillatim permeat. Poſteaque, ſingulis fere menſibus, a pubertate prope uſque ad ſenectutem, exitum petens, hicce fluxus dicitur *Menſtrualis*.

FOEMINAE praegnantis uterus, figura flaccida et oblonga in globularem prope demutata, paulatim diſtenditur; vaſa amplificantur; ſubſtantia cellularis, fibraeque muſculares, apertius ſeſe oſtendunt; an vero laterum craſſities augeatur, dubium*. Vaſorum ora, in hujus cavum, diametro majore, amplificantur; at, eis applicatis, foetûs ſecundinis obſtruuntur: Os uteri conſtringitur, et, ubi latera parum contigua, glutine craſſo viſcidoque oblimatur; evacuatio menſtrualis nulla peragitur: Sub primis praecipue geſtationis menſibus, ſymptomata commemorata, quae fluxum menſtrualem praecedunt, frequentius cernuntur; ac, in pleriſque gravidis, majore cum violentia, praecipue, nauſea,

* Vide quid de hac re dicatur; Phyſ. Eſſays, vol. 1. art. 17.

nauſea, vomituſque: Haecce autem ſymptomata, ſub extremis geſtationis menſibus, fere remittuntur.

Comparato hocce utroque uteri ſtatu, liquet, Omnium rerum Creatorem, per corporis foeminei fabricam, materiem, alendo foetui idoneam, comparâſſe; quae, cum in hoſce uſus non indigeatur, per fluxum menſtrualem excernitur: At, foemina praegnante, retinetur. Ac licet, per affluentiam ſupervacaneam, vix etiamnum grandeſcente foetu, permultis malis obnoxia ſit mater; attamen uteri vaſorumque, quae tum in ſtatu fiunt minus extenſili, facultas, per copiam neceſſariam, ſuppeditatam, pollens, vires proportionatas, augendis adaptatas, acquirit.

E fibris muſcularibus, poſt geſtationem magis conſpicuis, arbitremur licet eas, majores vires, quae uteri contenta excludant, exſerere poſſe.

Auctis uteri contentis, uterus etiam augetur: Rectum veſicamque ſi adurget, alvus conſtringitur: Si veſicae fundum degravat, micturitio frequens; ſi cervicem, iſchuria, inducitur.

inducitur. Vaſis internis externiſque iliacis compreſſis, foeminas praegnantes, infimarum partium debilitate, crurumque tumoribus oedematicis, laborare videmus. Altius aſſurgens, viſcera abdominalia ſurſum premit, liberum ſanguinis tranſitum per cor impedit, indeque in pulmonibus ſtagnationem, unde tuſſis, inducit. Anhelitus etiam, hujus mole interceptus, diaphragmate ſurſum compreſſo, et thoracis cavo diminuto, haud raro conſequitur.

C A P. I.

D E F I N I T I O.

Definitio ſubtilis hujus morbi, prout a pleriſque traditur auctoribus, tam eſt rationis, quam utilitatis, expers. Si, ut inquiunt, ſemen virile, a primo ad ſeptimum uſque diem, rejiciatur, vocari poterit *effluxus*; ab eo deinde, fere in ſpatium uſque trimeſtre, appellatur *expulſio*; at abhinc uſque, dum partu

partu praepropero foeturas invalida ſeptimanas ediderit, occupatur nomen *Abortus*; et ab hac denique periodo, ad naturalem infantis queruli demigrationem, hoc eſt, in lunam ab impregnatione decimam, foemina parturiens dicitur *laborare.*

Non vero ita ait Hippocrates: Apud eum bifaria rei totius diſpertitio: *Effluxus*, Εκρυσις; et *Abortus*, Εκτρωμα. Per priorem intelligebat, ſeminis refluxum, nondum animatum, efformatumve; per poſteriorem, intempeſtivam, in rejicienda foetura, totis membris integra, animatuque praedita, Naturae fruſtrationem.

Ex eo itaque eſt, ut abortionem nuncupem, ex quo tempore ſemen figuram humanam induerit, et animatum evaſerit, ad menſem uſque ſeptimum, initum, dividuumve; adeo ut foetus, parturitione peracta excluſus, immaturitate imbecillis, vitales auras diutinus non ſuſtineat.

CAP.

CAP. II.

DIAGNOSIS. SYMPTOMATA.

Partus, immaturi ac naturalis, discrimina facile internoscere possumus, si quaeramus, An foemina parturiens justos gravidationis calculos, exactis mensibus, adimpleverit; an, vel animo, vel corpori, quaedam affectio subitanea nuper acciderit, quae sobolem immaturam intempestivius praecipitem egerit; an ad abortiendum mulier prona fuerit; an denique corporis aegrotantis habitus malignior huic malo paruerit.

Si foecundationis intempestivitas inauspicatò supervenerit, unicuique statim conspicuum fiet; insecutura autem, imminensve, nullis externis oriunda causis, per nuncios hosce praecursorios innotescet. Ingravescit corpus; rigores leviusculi extrema invadunt; et haud infrequenter, per totum corpus, horripilatio; pulsus citus ac plenus evadit; lumbi venterque doloribus, os pubis, sacrumque versus, tendentibus, afficiuntur; visceri-

bus

bus abdominalibus tandem gravedine laborantibus, adoritur naufea, vomitufque. Symptomatis hifce aliquamdiu ingravefcentibus, infequitur oris uterini relaxatio; humorifque aquofi, fubrubefcentis, effluxus: Mammae extenuantur; animo nonnunquam deficit mulier; et tandem, concomitante cruoris diluvio, fuccedit foetûs exclufio.

CAP. III.

CAUSÆ PROXIMÆ.

Causas contuentibus, quae foecundationis conatus fruftratos deftituunt, et immaturos alumni, uterum incolentis, comminantur exitus, compertum eft, omnes fub articulis comprehendi fubfequentibus; fcil. Arctiorem uteri contractionem; preffuram, concuffionemve, abdominis, partiumve vicinarum, graviorem, uterum offendentium; violentiorem fanguinis circumfluentis impetum; affluentiam parciorem, lentioremve fanguinis circumfluui progreffum; remiffiorem oris uterini

 clausuram;

clausuram; postremoque, lacrymabilem foetûs, parum maturescentis, occasum.

Causae immediatae, foetûs immaturiùs excludendi, licet necessario sint, vel impetus naturalis, eum deorsum premens, qui vires oris uterini contractiles superet; vel ea, in uteri orificio, lateribusque, debilitas, quae uterina contenta retinere nequeat: Adeoque hae duae, revera, causae proximae fiant, quae aborsum creent, et spes inanes relinquant: Quum tamen ab aliis causis pendeant, quae, in muneribus suis peragendis, operam propius navant; quumque aliae praetereà res in hocce morbo concurrant: Causarum proxime accedentium, caeterarumque, discrimina accuratius pertractare nolui. Sufficiat verò, si omnes, uno ordine, sub communi causarum appropinquantium nomine, quibus uterus immediate afficiatur, recensuero.

Uterus siquando in contractionem violentiorem stimulis instigatur, non solum placenta, per quam matri foetus adnectitur, decussatur, verum etiam oris uterini renitentia profligatur; ex quo fit, ut dilatetur, et pondera eruptura, in auras, extrudantur.

Pres-

Pressura aut concassio, a quocunque casu in uterum facta, eosdem effectus, quos, de proprio uteri impetu contractili, commemoravimus, per mechanismum, producit.

Sanguis, velociùs circumlatus, in uterum violentiùs irruit; in placentam, repetitis ictibus, arietat; interque eam, uterumque, nexus dissolvit; foetuique hospitium renunciat.

Sanguis, si copia rariore, graduque lentiore, circumferatur, sustentaculum, vitae recenti necessarium, parcius et malignius suggerit et distribuit: Unde fit, ut foetus, jejunus et invalidus, languescat, et intereat; adhaesionem, infirmam et famelicam, jure gravitatis et inediae, dimittat, et abortio praematuro, vivus aut mortuus, defugiat. Praeterea, sanguinis copiâ in vasis uterinis diminutâ, uterus ipse contrahitur et diminuitur; placenta autem, interius coarctata, ex angustiis demum extricatur et expeditur.

Os uteri, laxitati, expugnatrici, cedens, adeo delassatur, ac viribus destituitur, ut renitentia facta deminuatur, et a leviusculo momento

mento ſuperetur; foetuſque, profugus, exterminetur.

Nonnunquam et ipſe foetus, ſaburra ſua delibratus, opus hocce dilatationis efficiet; praecipue vero, ſi vitâ omnino privetur: Ut qui, majore cum gravitate ſpecifica ſubſidens, quàm cum animatus, adverſus uteri fores, deferatur. Quinetiam, putrela correptus, uterum ſollicitat, et in vires contractiles inſtigat.

CAP. IV.

CAUSÆ REMOTÆ.

Causæ, quae, inducendis hujus morbi cauſis proximioribus inſervientes, inopinam ſobolis ſuborientis fugam denunciant, adeo multifariae ac diverſae reperiuntur, ut parum abſit, quin de methodo atque ordine digerendi, quibus opus ſit, ut enarratio noſtra procedat, in periculum revocemur.

Ordo autem, utcunque, erit talis: Ut, 1*mo*, Quibus modis, per defectum aliquem, in

in foemina ipſa praegnante repertum, ſibique proprium, inducatur Abortus; *2do*, Quoſnam effectus, errores aliqui, ſub Ingeſtis admiſſi, in eo promovendo, producant; *3tio*, Quoſnam, et in Geſtis; *4to*, Ecquid puerperio juſto obſuerint animi affectus; *5to*, Ecquid Aëris ſtatus; et *6to*, Quot, cujuſmodi, et quales ſint, morbi, qui eodem imprimis magis tendunt, annotemus.

§ I. IDIOSYNCRASIAM, habitumve, cuique proprium, contuentes, inducimur, ut aliquid, De pelvis fabrica; de foeminae praegnantis aetate; de indole haereditaria, in abortionem prona; de ſyſtematis laxitate; ſenſibilitate; habitu plethorico; poſtremoque, defectibus, qui, in corporis excretionibus, occurrant, breviter attingamus.

PELVIS foeminea, quam maſculea, capacior, quae foetum ac matricem contineat, a Natura deſtinatur. Inde erit, ut, quales ſint degeneres pelvis arctioris effectus, videamus. In anguſtiore, uterus in formam globularem protendi nequit; ſurſum vero aſſurgit: Adeo ut, vel fibrae, in nimiam longitudinem porrectae,

rectae, extenduntur; quo magis ſtimulantur; uterique contenta, fores uterinas obnixiùs adurgentia, dilatant, ac patefaciunt: Vel, in majorem ſuccreſcentia magnitudinem, quam quae pelvis capacitas contineat, uterum in contractionem ſtimulant; ex quo erit, ut hic pateſcat, et inquilinus in exilium abeat.

ÆTAS, excluſioni foetuum immaturae magis opportuna, ab anno decimo quinto ad vigeſimum uſque quintum: Quia tum magis irritabile fit ſyſtema, et humoribus ſucculentis abundat corpus; quorum utrumque laxitati maxime favere novimus.

CUR vero foeminae, in abortionis labem pronae, filias ad eadem mala procliviores generent, haud facile dixerim. Factum comprobet HOFFMANNI aſſeveratio; "Quae frequenter abortiverunt, filias generant ad idem vitium proclives *."

QUÆ hactenus de laxitate annotavimus, cum de cauſis proximis egimus, ſatis demonſtrabunt, quibus modis habitus laxiores illaetabilis inſequatur prolis intempeſtivitas.

QUO

* Oper. omn. tom. 3. ſect. 2. cap. 9.

Quo magis irritabile ſit ſyſtema, eo leviori ſtimulo in contractionem inſtigatur uterus. Hicce itaque habitus eſt magnopere extimeſcendus, ne cauſa remota fiat, quae gravidam laedat, et theſauri jacturam promoveat.

Siquidem meminerimus, uterum foemineum, humorum omnium redundantium, eſſe quaſi ſentinam, facile videbimus, quibus de cauſis inundatio plethorica effecerit, ut inquilinus expugnatus aufugerit. Sanguis enim circumfluus, impetuoſius irrumpens, placentulae incurſitat, agitatam pulſat, propulſamque inſectatur et laceſſit: Aut partium diſtractione, in coarctationes ſpaſmodicas, uterini receſſus ſtimulantur, ut incolam inominatum ſecernant et excludant.

An vero alvus conſtipatior, effectus pernicioſos, in hocce malum tendentes, producat? Namque non ſolum foeces induratae, uterum opprimentes, in contractionem irritare valent; verum etiam, mole aut acrimonia, rectum offendente, in conſortium commovent. Eodem modo, urinae ſuppreſſio, nociva.

§ 2.

§ 2. Errores, ſub Ingeſtis admiſſi, vel in quantitate, vel in qualitate, nocent. Cibus, potuſve, nimia copia devoratus et exhauſtus, ſtomachum diſtendit; viſcera abdominalia deorſum premit; uterumque ex eis offendit, et in contractiones ſtimulat: Forte etiam erit, ut, per aſſenſus cum ſtomacho, quos ferat, in contractiones excitet. Cibi acrioris irritamentis, ſanguis, velocitate concitatus, per uterum ſibi vias ſtruit, et impetuoſius irrumpit, interque eum et placentam diſſolutiones conciliat.

Medicamenta acriora, purgamina draſtica, emetica, &c. dum ſanguinis impetus accelerant, et ſyſtema corporeum convellunt, genetrici officiunt, et immaturum ſobolis ſuccreſcentis interminantur exilium.

§ 3. Ad Geſta quod attineat: Ex jam dictis ſedulo perpenſitatis, facile videbimus, quibus de cauſis, exercitatio, ſaltatio, niſus, violentiores, ut in ponderis libratione, brachiorumve jactatione, vel per adauctam ſanguinis impetuoſitatem et rarefactionem, vel per preſſuram univerſam, mechanicam, e corporis concuſſione in uterum factam, vel per preſſuram

ſingu-

ſingularem, e contractione muſculorum, et gravitatione viſcerum, abdominalium, connexiones uterinas ſolvant, onus incluſum diſturbent, et de foetura deſperari denuncient.

Vesicatoria, externe applicata, ſyſtema nervoſum irritant, circuitum ſanguinis adaugent, et effectus eoſdem producunt.

Vigiliæ graviores totum ſyſtema ita debilitant, ut laxitatem irritabilitatemque, memorabiles foecunditatis oppugnatrices, inducant, et in alumni detrimentum foveant: Praeterea, dum matrem emacerant, genio ſuo defraudatur foetus; ex quo fiet, ut intereat, et infelix oneris inſequatur excluſio.

Venus etiam immodica, prout a quibuſdam cenſetur*, cauſa facultati pariendi parum fida, et ex qua, de ſalute, jure pertimeſcat ſoboles incluſa. Atque equidem, ſi per analogiam ratiocinari liceret, cum foemina prolem ſe concepiſſe ſenſerit, ut interdiceretur, praeſtaret. Quod etiam in brutis animantibus obſervâſſe potuerimus, qui ſtatim poſt conceptus a concubitu abhorreſcunt. Ac

 neſcio,

* Guil. Fabr. Hild. cent. 1. obſ. 80.

neſcio, an fortaſſe etiam ſexûs robuſtioris importunitas, ſolummodo, ſit in cauſa, cur ſpecies humana, prae aliis, in libidines prona, coitionis voluptatibus, poſt conceptiones prolificas, indulgeat. Verum enim vero conſuetudo maris, et blandimenta virilia, connubiales ritus declinare non ſinunt; et marito foemina, caritate et obſequio devincta, ſuccumbit, et volentis arbitrio jus ſuum concedit. At vero cavendum, ne ſobolem, olim conceptam, abdominis agitatio, et ſanguinis in uterum derivatio, complexuumque raptura, ſuperobruat, et exulatum mittat.

§ 4. QUINETIAM animi affectus atque perturbationes graviores, non minus quam caetera Geſtorum delicta, periclitationibus eiſdem inſerviunt, vincula concordiae reſolvunt, et divortium ingratum conciliant.

IRATIS, ſanguis effervеſcit; pulſus celerior; validiorque evadit circulatio; ubertimque, quoquoverſus, in univerſum corpus, ſanguinem diffundit, et majore cum impetu in placentam adurget, et ab utero repellit.

Ex

Ex insperato terrore percussis, defervescit sanguis; dirigescensque, versus interiores suas scatebras, spasmo perculsus, refluit. Remittit pulsus; palpitat et cor, nimio sanguine oneratum: Qui, cum transitum, per cor, impervium offendit, in uterum, per venas hypogastricas, uterinasque, irruit; non minimo cum periculo, ne placentam ab utero separet; vel impetu, contra eam facto; vel relaxatione, ab animi deliquio; vel ab universa totius systematis convulsione.

TRISTIBUS, et moerore confectis, omnia enervantur et debilitantur; non sine periculoso metu, ne foeturae jacturam fecerint.

GESTIENTIBUS, et importuno gaudio efferatis, aeque ac irascentibus, similes effectus oboriuntur.

§ 5. AERIS status etiam proxime venit expendendus: Qui, si nimis calidus sit, sanguinem rarefacit, velocitatemque adauget; si nimis frigidus, convulsione spasmodica systema corporeum occupat; si nimis humidus, systema relaxat: Unde causa non raro fuit, quae sobolem nascentem sollicitavit, et ab interitu vix retraxit.

§ 6.

§ 6. Commemoravimus nimium ſanguinis impetum, ut cauſam abortionis proximiorem: Hinc etiam ſequetur, ut caſus aliquis, qui febrim concitet, eandem procreet. Complures vero praeterea morbi, vel per uteri cum parte affecta conſenſum, vel per corporis agitationem, vel per victûs, ad enutriendos foetus neceſſarii, penuriam, foecundationi molesti, partubus naturalibus adverſantur. Prioris exemplum, dyſenteria, veſicae renumve calculi, haemorrhoides, &c. Alterius, cholera morbus, vel quicunque alius, vomituritionis, tuſſis, ſcreatûs, aut anûs ejectionis, comes: Poſterioris, febres lentiores, haemorrhagiae, dyſenteriae, &c. quae matrem emaciant, foetumque interimunt, vel inopia conficiunt.

CAP. V.

Cur foeminae, quam caetera animalia, ſint abortui magis opportunae.

Clar. Monro, Pater, in ejus Diſſertatione * De foetus nutritione, hujus pro cauſa habet mali, mulierum poſitionem erectiorem, uterinam atque periodicam evacuationem; ſicque argumentis nititur: In hac poſitione, inquit, uteri foecundi contenta, os ejus magis deprimunt, ut patulum fiat: Copia quoque ſupervacanea, aliis periodice temporibus effuſa, nunc placentam ab utero repellit; quae ſic, vel in utero ſtagnata, putredam acquirit, vel os ipſum uteri dilatat: His utriſque intermoritur foetus: Haec Monro.

Et revera quidem, licet Natura, per curam ſuam benigniſſimam, haec incommoda compenſâſſet; ut quae, foetui humano, placentam majorem indulſerit, et citiorem adhaeſionem, quam in caeteris animalibus fieri videmus, effecerit: Unicuique tamen patebit, animi

* Med. Eſſays, vol. ii. art. 11. p. 207.

animi perturbationes, quibus obnoxii ſumus; varia mortalium vivendi diſcrimina; aliorum vitam otioſam, aliorum laborioſam; multifaria appetituum ac libidinum irritamenta, et faciliores voluptatis potiundae delicias; conquiſitiſſima, et non naturalia, locupletiorum cibaria; inſalubria pauperiorum alimenta; conjurare omnia, in eas corporei ſyſtematis indoles introducendas, quae non ſolum totam morborum cohortem, quanta terris incubuerit, alant ac refocillent, verum etiam quae, ſive compendiis, ſive ambagibus, foecunditatis intempeſtivitati faveant, et de foetura conclamari pronuncient.

HAEC proſpicienti, quam pulcherrime a Catone dictum fuit! "Nullam capitaliorem peſtem, quam corporis voluptatem, eſſe hominibus a Natura datam: Cujus voluptatis avidae libidines temere et effrenate ad potiundum incitarentur." †

VITIUM

* Cic. Cato Major. xii.

† Quid de judicio Creatoris, in primaevos Parentes denunciato, dicemus, tam belle apud Miltonium verſificato!

"Thy ſorrow I will greatly multiply
"By thy conception; Children thou ſhalt bring
"In ſorrow forth." Parad. Loſt, lib. 10. verſ. 20.

Vitium hocce autem ſi forte evitaremus, munere quodam neceſſitatis, in alterum et contrarium veriſimiliter demergeremur .Pendentia et ab utriſque mala, futurorum prudentia, proſpiciens Solomon, rex ipſe ſapientiſſimus, auream diligebat mediocritatem: Sicque Deum precabatur; "*Nec divitias, nec paupertatem, mihi dederis*"*!* Nec mihi! exoro precorque!

CAP. VI.

RATIO SYMPTOMATUM.

Foeminae pleraeque, ſtatim a conceptu, majorem ſanguinis copiam accumulare incipiunt, quam aut corporis indoles indigeat, aut foetus in alimentum inſumere valeat. Obtinente igitur hacce humorum redundantia, cernere poſſumus, quot modis, aliquando, a cauſa leviuſcula, ſyſtema perturbetur, ſanguinis momentum augeatur, et debita ſpirituum animalium ſecretio impediatur. Inde *torpor*; at cum pulſu citiore, plenioreque; concitato ſanguinis

ſanguinis motu circulatorio. Natura autem hoc malum propulſare conatur; quod alternis ſyſtematis concuſſionibus amovere nititur: Inde *rigores*, et *horripilatio*.

Causæ dolorum in *lumbis*, et in *ventre*, naſcuntur ex eo, quod origo cataſtrophes haſce partes invaſerit, et offenderit; vel ex uteri perpeſſione conſentanea; vel e nimia ſanguinis copia, eodem deducta, cujus rivis obruentibus vaſa, diſtenſa, oppleantur et turgeſcant.

Nausea, vomituſque, vel immoderato ſanguinis influxui, per caetera viſcera abdominalia demiſſi, vel ſtomachi cum utero conjurationi, debetur. Uteri tandem vis contractilis adeo augetur, ut oris uterini reſiſtentia ſuperetur, et aquarum tranſitus aperiatur; quae jam cruore tinctae, placentulae, totius, aut ſaltem partis, ſeparatione, rubeſcunt.

Mammæ *ſubſidunt*: Quia ſanguis, torrentibus plenioribus, rapidioribus, acceleratus, in uterum derivatur; vel quia ſingularis, et ubique conſona, mammarum cum utero ſympathia, conſervatur.

Si

Si ſanguis ab utero promanare nondum inceperit, et ſi defectus animi ſuper advenerint, deliquii cauſas, ab irritationibus adverſariis concitatas, e ſuis latebris in *Senſorio communi* occultis et abſconditis, altius repetendas, inveſtigare oportebit *.

CAP. VII.

PROGNOSIS.

Ad prognoſin hujus morbi quod attineat: Cum Hippocrate obſervare licet †, quod in abortu ſemper fere periclitetur mulier. Effectus verò maligniores altius extimeſcendi ſint, ſi proprios aegrotantis habitus, remotiores et intimas morbi cauſas, necnon et ſymptomata concomitantia, perponderare libuerit.

D At

* Multa quidem, ac mira, necnon et varia, ſunt phaenomena, quae, vel per minima offendicula, in nervis producuntur. Quo modo autem, mediantibus nervulis, hi motus tumultuſque excitentur, explicari non poteſt; ſed res facta eſt. Animi quidem latet haecce poteſtas, longo intervallo, noſtris ſenſibus ſejuncta; vis enim eſt, nominis expers, victantibus innata, et nullis legibus mechanicis inveſtiganda.

† De Superfoet. morb. mulier.

At vero, priusquam haec omnia minutius exsequamur, animadvertamus liceat, quod praecipua partûs non naturalis adjutrix sit haemorrhagia, quae fere concomitatur.

Quippe, cum uterus nondum satis distendatur, nec vires ejus contractiles liberius exerceantur, periculum restat, ne placentae solummodo pars ab utero separetur: Aut, si tota, ne adhuc in utero commoraretur, et haemorrhagiae faveret. Praeterea, hicce fluxus, in partu praematuro, quam naturali, magis adhuc pertimescendus est; quia, ut observat Riverius *, "In partu naturali, vasa et ligamenta, quibus foetus utero alligatur, sponte laxantur et solvuntur, quae in abortu abrumpi necesse est."

Primo itaque, ad aegrotantis idiosyncrasiam quod attineat: Pelvis angustior, placentam, licet ab utero discretam, demoratur, et haemorrhagiae suffragatur. Nec minor haemorrhagiae formido, si foemina parum adoleverit, vel si primipara fuerit: Quia tum partes, majore renitentia, dilatantur; et placenta,

* Prax. med. lib. xv.

centa, ab utero, difficilius ſeparatur et expellitur.

Si jure haereditario mulier abortiat, infortunium fortaſſe levius et tolerabilius futurum.

Si laxiore corporis habitu conſtituatur, uterinae vires contractiles, eo, pro ratione, minores: E quibus fieri poteſt, ut placenta difficilius ſecernatur, uteroque moleſtiſſima expellatur; vel, etiamſi ex utero depelleretur, haemorrhagia tamen, haud raro fit, ut prae defectu virium, quae uterum ipſum, vaſorumque orificium, contrahant, promanare non deſierit. Ex quo etiam cernamus licet, cur foetûs amiſſio, ſub extremis menſibus, ſit magis formidoloſa: Quia tum, ſciz. vaſa, conclave uterinum componentia, magis ac magis ſint patula et capacia; ſiquidem placenta difficilius ſeparetur, et in utero adhuc retineatur.

Ad cauſas vero ſi ſpectemus; quo fuerint violentiores, eo periculum erit gravius; atque alios effectus lethiferos, unà cum foetûs jactura et interitu, induxiſſe potuerint:

Quod

Quod etiam, a leviſſima cauſarum inſpectione, contueri licuit.

SYMPTOMATA, nec minus, cauſarum violentiam reſpiciunt; nam, ſi cauſa ſit violentior, ita et ſymptomata futura. Puerperio inique peracto, dolores graviores in ventre, et circa uterum, graſſantes, uterinas inflammationes indicant: "Et inflammatio uteri, ab aborſu contracta, ut plurimum, lethalis."* Sanguinis effluxus, ab utero, violentior, in foemina praeſertim imbecilliore, eſt plurimum extimeſcendus. Convulſiones etiam, et ſyncope, poſt inſperatum deplorati ponderis effugium, ſunt ubique fatales; ſicut et obſervavit ARETÆUS.

CAP. VIII.

PROPHYLAXIS.

SIQUANDO foemina, conceptu gravida, in futurae ſobolis amittendae periculo verſatur, prout a ſymptomatis quibuſvis, hactenus commemoratis, indicatur; expertus ſane Medicus, ut ea amoveantur, et ut calamitati adeo peſtiferae occurratur, ſumma induſtria, procul

* RIVER. Prax. med. lib. 20.

cul dubio, conabitur: "Et qui ſervare ſanos novit, bona parte eorum, quae ad tractandos aegros pertinent, inſtructus eſt*." Hoc autem ut efficiatur, imprimis, ſymptomatum talium cauſas exploratas habeat, oportebit; atque, ſi ea deinde profligaverit, infeſtam cladem, maximam in partem, dimovebit. At vel hoc etiam ubique fieri nequit: Vel, ſi fieret, ubique non ſufficeret. Hoc itaque conſilio, quibus tandem rationibus, cauſae ipſae, aeque ac effectus pernicioſi, dimoveri potuerint, leviuſcule percenſebimus; eiſdem veſtigiis incedentes, et eundem ordinem, quem in cauſis abortionis recenſendis, aſſecuti.

§ 1. *Idioſyncraſia.* Quod ſi pelvis fabrica, Naturae malignioris, aut negligentioris, parſimonia, aut invidia, deficiat; in hoc utique caſu, condecebit, ſi, toto ferme geſtationis ſpatio, paritura foemina, cubilibus inſtratis, ſe contineat, defatigationes omnes ſedulo devitet, aut laboris oblectamentis, haud immodicis, otia exerceat: Eo, ut libramina corporis interna conſerventur, et gravidationi, oneris incluſi, in valvas uterinas devergenti, interdicatur.

De

* Gaub. Patho, No. 17.

De laxitate ac irritabilitate maturefcentis aetatis muliebris agendum, prout fuis locis occurrant.

Si prolis fuccrefcentis occafus, infecuturus, ad jus haereditarium referatur; humani corporis indoles exploratius obfervetur, et, quantum fieri poteft, medelis coërceatur.

Si caufa, natalium feftivitati parum fida, fub laxiore corporis habitu latuerit; adhibeantur medicamenta corroborantia et aftringentia, *cort. Peruv. pulv. ftypt.* et varia ftomachica.

Ægrescens exercitatione modica utatur, ciboque calido, ficcoque, vefcatur. Praeterea, fi talis indolis confcia fuiffet, priufquam in ventre conceperat, lavatio in aqua frigida faluberrimos effectus praeftare potuit.

Sensibilitas fyftematis nimia, *cort. Peruv. opio*, &c. et balineis frigidioribus, prout jam inftituimus, omnino corrigatur. His igitur convenit cibus non adeo tenuis, fed potius haud difficulter, nec in copia exfuperante, fubigendus.

Si plethorica fit mulier, venaefectiones parciores, iterataeque, folummodo profunt; evitatis,

evitatis, ob rationes ſupra memoratas, quantum fieri potuit, animi deliquiis.

Nunquam convenit alvus conſtipata; et, ſubdito ſubinde clyſtere, ſi lente non concitatur, commode apta, inſtituatur purgatio. *Manna, caſſiae pulp.* ſive *ſulph.* lavatum, admodum conducunt. Commodiſſime autem deſcendit alvus, ſtatis temporibus, ſollicitata.

Urinae retentio, fomentis emollientibus, pubi aut perinaeo applicatis, vel cathetro demiſſo, ſublevetur.

§ 2. *Ingeſta.* Cibus, nimia copia deglutitus, purgatione mitiori, vomitu, aut, quod hoc in caſu fortaſſe magis profuerit, jejunio, egeratur.

Ciborum aceſcentium, medicinarumque ſtimuli, medicamentis blandis, oleoſis, mucilagineis, ore anuve adhibendis, fiunt hebetiores, obtuſioreſque.

§ 3. Exercitationes violentiores, niſus, ſaltationes, &c. devitentur: Aut effectus maligniores, venaeſectione, requiete, opiatis, &c. deliniantur.

Vigiliis ab immodicis praecaveatur; et ſomnus, animi tranquillitate, ſoporificis, &c. reſtituetur.

§ 4. *Paſſiones.* Animi affectus motuſque graviores, aliis et contrariis affectibus motibuſque, haud gravioribus, lentius et cautius ſuperinductis, concedent; vel, ablegatis omnibus mentis ardoribus, animique offendiculis, et advocatis placabilius imaginibus gratioribus, oblectamentiſque blandioribus, obſopiti remolleſcent.

§ 5. *Aeris ſtatus.* Coeli tractus inſalubris, commutato ſubinde domicilio, plagâve, manſueſcit*: At, hoc ſi fieri nequit, aëris ſtatus, in cubiculis, perdomatur; focis luculentioribus, ligniſque aromaticis, accenſis, calefactus; florumque redolentium, fruticumque fragrantium, halitibus, &c. aut aquarum vaporibus inſperſis, humefactus, et refrigeratus: Vel etiam, ventilatione ſubactus, attritus, et infractus, adapertis foribus et feneſtris, jucundioris aurae ſpiraculis, afflatu convaleſcit.

§ 6.

* "Petatur igitur aër calore et frigore temperatus, quem medius fere obtinet collis, loco paululum intumeſcente, qui neque depreſſus hyeme pruinis torpet, aut torret aeſtate vaporibus." Columella De re ruſtica, lib. I. cap. 4.

§ 6. *Morbi.* Omnes autem morbi, qualescunque, per methodos ab auctoribus propositas, ratione tantum aegrotantis habita, curantur. In postremis vero mensibus, evacuationes nimiae parum incolumes; ne foetus nutrimento suo privetur, aliique inanitionis effectus perniciosiores insequantur. Omnes etiam purgationes, vomitionesque, violentiores, ob easdem causas, et ne corpus nimis concutiatur, evitandae.

CAP. IX.

MEDENDI METHODUS.

Si prophylaxis, interea, parum profuerit; Opitulatoris salutiferi cura sit, ut laborum paroxysmi, insuper si ingruerint, venaesectionibus, opiatisque, deliniantur: Praecipue vero, si vel febris intersit; vel si, propter inanitiones, hactenus iteratas, talia non conveniant.

Spasmi, qui uterum jam, plerumque, occupant, lenissimis antispasmodicis, interne assumptis, externeve abdomini applicatis, prae-

cipue vero opiatis, praevertantur, vel curentur.

Sin autem ſanguis ex utero ſtillatim fluat, victu leniore, venaeſectionibus iteratis, opiatiſque, occurrendum.

Situs convenit cum hypogaſtrio elevato, et abdomine lente faſciis involuto.

Aqua frigida, *ſach. Satur.* commixta, lumbis, pubique, applicetur: Ac porro, ſi copioſius dilabatur ſanguis, *pulv. ſtypt. et tinct. antiph.* in auxilium advocentur.

Si vero ſanguis non ſtillicidio labatur, at majoribus undis, ubertim exuberans, feratur, adeo ut aegrota de vita periclitetur; praecipue, ſi membranae ſolutae fuerint, aquae defluxerint, et foemina, defetiſcens, elanguerit: Ad triſtius opus, et lugubrius, licet invitus, oportet, ut accingatur Opifer peritus; foetuſque miſerabilis, arte manuque, quam citiſſime, foras edatur; haemorrhagia, convulſio, ſpaſmus, febriſque, ſectatrices, ſedulo praecaveantur.

Haemorrhagiam, ex praeceptis, jam traditis, arceremus, praeſtaret: At vero, notatu dignum, hoc tantum diſcriminis intereſt,

Quod

Quod protenus, audacius procedamus, liceat; et venaesectionis usus, cum majoribus sanitatis emolumentis, ad deliquium usque, concedatur.

Si placentae commoratio, sanguinisve grumosi cunctatio, fuerit in causa; hujusmodi remora, summis artibus, eliciatur, et funditus eliminetur.

Contractiones spasmodicae, convulsionesque uterinae, levioribus antispasmodicis, opioque praecipue, curentur et sanentur.

Imbecillitas corporea, quae tantas inanitiones vulgo consequitur, diaeta liberaliori, jusculis lautioribus, esculentis gelatinis, &c. coërceatur: Atque, si haemorrhagiae periclitatio, febrisque incursio, abfuerit; medicamentis cardiacis, expugnata, pessum abeat et intereat.

Febricitatio, victu tenuiori, ventris per clysmata emollientia solutione, et aëris frigidioris temperamento; sin autem violentior adfuerit, et inflammationis indicia exstiterint, venaesectione, vincatur et mollescat.

Quum vero, factâ partûs jacturâ, defrustrato propaginis defunctae praesidio, relictoque

que inani parentibus desiderio, lac maternum, inutile, profluum, pro nihilo aestimetur, aut retro in sanguinem dilapsum referatur; oportebit, ut exhalationes promoveamus, et sudores, puerperis forte omnibus communes, foveamus et refocillemus: Succus enim nocivus, hac via commodiùs exhaustus, diffugiet; et mammae maternae, vaporatione depletae, et lacte exsiccatae, defoecatis tumoribus, subsident, et convalescent *.

At postremo tandem, quando foemina salutem adeo recuperaverit, et redivivis viribus invaluerit, ut sese exsuscitet, et a stramentis assurgat; exercitiis deinde leviusculis, *cort. Peruv.* et immersionibus frigidioribus, robur corporeum confirmet: Vel quasvis indoles corporis maligniores, e Medicorum praescriptis et institutis, moderetur, et in meliora reficiat: Ac denique, causas hujus imbecillitatis, altius haerentes, et è longinquo imminentes, experientia edocta, periculisque erepta, defugiat; secundae valetudini prospiciat,

* Uti monuit noster, expertissimus oculatissimusque Artis Obstetricatoriae Professor, cl. Young, in praelectionibus suis ingeniosissimis.

profpiciat, uterumque in naturalem foecunditatis praeftantiam vindicet.

Haec quae potui! Sique haecce obftet tractatio, quominus abortiat mulier, haud abortiente differtatione mea, gaudeo.—Atqui, *Auxilium!* claricitat, parturiens, puerperaque, *JUNO LUCINA! fer opem!*

Sentio enim, me effe longius porrectum, ultra terminum, ufitate, propritimque, opufculis hujufmodi propofitum. Continuo igitur finem facio: Judices mitiorem expofcens fententiam, juveni condonantes: Indoctis circumfpectum exoptans judicium; ne, quod plerifque accidit, admirabili quodam lepore proprio dicendi, damnent quod non intelligunt: Eas denique obfecrans, almae Veneris foboles elegantiores, virorum delicias, operifque noftri, folummodo forte, materies decoras, ut non Opus, at potius Scriptoris quid velit Animus, confpiciant.

FINIS.